

UDK 792.01:341.225.5:502

DOI 10.51937/Amfiteater-2026-1/110-128

Povzetek

Prispevek izhaja iz okvirja, da sta tako piratstvo kot dramaturgija prispevala k oblikovanju in preoblikovanju kolektivnega imaginarija, zato predlaga pojem »piratske dramaturgije« kot vmrežen način mišljenja s prakticiranjem radikalnih ekologij (in alternativnega ustvarjanja sveta). Raziskuje projekt *Ex-territory Project* (2009-) umetnic Maayan Amir in Ruti Sela kot materialno in nematerialno prizorišče za ponoven premislek o *nitih* med ekologijo in uprizarjanjem; pri tem pluje po mednarodnih vodah Sredozemskega morja in pravnih prazninah, ki jih te predstavljajo, ter pod vprašaj postavlja nujnost rekonceptualizacije našega svétenja (angl. *worlding* – op. prev.) onkraj kopenskih okvirov. Pri tem se opiram na modro humanistiko in anarhistične študije, ki jih povezujem prek koncepta ekstrateritorialnosti, ter predlagam pojem piratske dramaturgije kot angažirane obravnave predstav, ki krmarijo po robu pravno-sodnega ter po mejnih oblikah reprezentacije. S podrobno analizo intervencij, ki jih Amir in Sela izvajata v ekstrateritorialnih vodah, prispevek proučuje, kako pravno nejasna območja na morju postanejo dramaturška prizorišča za alternativne načine mišljenja in uprizarjanja ekološko-političnih praks. Pri tem poudarja radikalni potencial, ki ga ima ekstrateritorialnost za prispevek k modremu obratu (angl. *blue turn* – op. prev.) v uprizoritvenih študijih.

Ključne besede: dramaturgija, piratstvo, anarhizem, ekstrateritorialnost, slane vode, modri študiji

bruna bonanno je dramaturginja in študentka doktorskega študija na Univerzi v Milanu, kjer se ukvarja z dramaturškimi praksami, povezanimi z radikalno demokracijo in slanimi vodami. Je soustanoviteljica kolektiva salmastra na Siciliji in zaposlena kot asistentka za dramaturgijo (Univerza luav v Benetkah). Kot gostujoča raziskovalka je delovala na inštitutu ARIA (Univerza v Antwerpnu), v okviru raziskovalnega programa Public Exchange Bureau (univerza Deakin University v Melbourne), pri Stevu Mentzu (univerza St John's University v New Yorku) in v raziskovalni enoti S:PAM (Univerza v Gentu). Njen najnovejši projekt je bil nagrajen na Beneškem gledališkem bienalu 2025.

bruna.bonanno@unimi.it, bbonanno@iuav.it

Razpredanja o ekstrateritorialnosti: zapiski o piratski dramaturgiji

Bruna Bonanno

Univerza v Milanu, PerLa – Performance Epistemologies Research Lab

Članek predlaga koncept *piratske dramaturgije* kot analitično kategorijo in ustvarjalno prakso za ponoven premislek o radikalnih ekologijah in alternativnih načinih ustvarjanja sveta (angl. *world-making* – op. prev.) onkraj kopenskih okvirov. Koncept razvija s poglobljeno obravnavo projekta *Ex-territory Project* (2009–) umetnic Maayan Amir in Ruti Sela, pri čemer se opira na modro humanistiko, anarhistične študije in dramaturške teorije.

Članek se začne z navezavo argumentacije na trenutno politično konjunkturo, ko pravno nasilje, prevlada elit in komodifikacija ekološkega diskurza zahtevajo nujne epistemološke in estetske alternative. V tem kontekstu rehabilitira piratstvo, ne kot kaznivo dejanje, temveč kot politični simbol in praktični model za kolektivne, horizontalne in subverzivne oblike sobivanja. Radikalni potencial tega modela sta tekom zgodovine vsrkala kopenska jurisdikcija in potrošniški kapitalizem, a si ga je mogoče znova prisvojiti.

Ključne ugotovitve prispevka so naslednje:

Ekstrateritorialnost kot generativni okvir.

Ekstrateritorialnost – opredeljena kot obstoj na ozemlju onkraj ozemlja – je izpostavljena kot osrednji konceptualni vozle pri delovanju projekta *Ex-territory Project*. S plovbo po mednarodnih vodah Sredozemskega morja in pravnih prazninah, ki jih te predstavljajo, Amir in Sela ustvarjata prostor, ki je hkrati materialen in nematerialen, zakonit in nezakonit, lokalni in globalni. Pokaže se, da pravno nejasna območja na morju ne delujejo kot obrobne praznine, temveč kot ključna dramaturška prizorišča – prostori, kjer lahko alternativne ekološko-politične prakse mislimo in uprizarjamo drugače.

Začasna svoboda kot piratska utopija.

Članek temelji na konceptu začasne avtonomne cone Hakima Beya in trdi, da se v projektu *Ex-territory Project* udejanja začasna, a ponovljiva oblika svobode, ki razveljavlja državno suverenost, ne da bi v zameno zahtevala drugo stalno ozemlje. Tako kot piratske utopije projekt deluje prek mobilnosti, horizontalnosti in izginjanja, svobodo pa pri tem uresničuje v sedanjosti in je ne odlaga v idealno prihodnost.

Piratska dramaturgija kot mišljenje skozi prakso.

Na podlagi pojma »mišljenja skozi prakso« (angl. *thinking-through-practice* – op. prev.) Maaïke Bleeker in koncepta »dramaturškega majhnega planeta« Elinor Fuchs članek predlaga piratsko dramaturgijo kot način dela, v katerem se mrežita delovanje in mišljenje ter estetika in politika. Pri tem dramaturgija ni tehnično ali organizacijsko orodje, temveč postane katalizatorska, odprta in v svetenje usmerjena praksa, s katero sabotiramo prevladujoče kopenske načine produkcije vednosti ter ustvarjamo alternativne oblike sobivanja in vzajemnosti.

Modri obrat in premik s kopnega na morje.

Članek izpostavlja epistemološka in politična tveganja prehoda s kopenskih na vodne okvire ter s tem prispeva k modremu obratu v uprizoritvenih študijih. V navezavi na modro humanistiko Steva Mentza trdi, da slana voda ponuja horizont, ki služi ponovnemu premisleku o ozemlju ter pripadnosti in ki ga zaznamujejo dezorientacija, nesuverenost in relacionalnost. Tak horizont se upira pristranskosti kolonializma in državnega centrizma, zakoreninjeni v dominantnih zahodnih geopolitičnih imaginarijih.

Politična nujnost projekta.

Projekt *Ex-territory Project* se bere tudi kot poskus ponovne prisvojitve skupnostnih in demokratičnih prizadevanj, ki jih spodkopavata vzpon ozkih elit in skrajno desna politika. Amir in Sela dramaturgijo spreminjata v piratsko prakso svetenja; s tem uprizarjata trdovratno, radikalno demokratično protitež tistemu, kar članek v sklepi podobi označi kot politično in kopensko (iz)črpanje.

Prevedla Urška Daly.